

KERESZTÉNY-ZSIDÓ VALLÁSKÖZI KONFERENCIA AZ ORSZÁGOS RABBIKÉPZŐ-ZSIDÓ EGYETEMEN

Budapest, 2021. május 20.

SZÉCSI JÓZSEF

Az ún. vallásközi párbeszéd napjaink ismert témaköre, globalizálódott világunkban szinte otthonos. Nem volt ez mindig így. Az 1991-ben megalakult Keresztény-Zsidó Társaságot annak idején általában mindenki testidegen, fölösleges, néha újszerű és jó dolognak tartotta. Nem értették ezt egyházi, vallási, politikai részről sem. Nem tartották szükségesnek. Volt kezdetben is egy protokolláris momentum, amely mind a mai napig megmaradt, vagyis ha egy fogadáson megjelennek állami vagy külföldi közéleti szereplők, akkor mindenki ott tolong koccintani vallási részről is. Az 1991. évi indulás után a társadalmi tevékenység eredményeként Magyarországon a keresztény ökumené, vagyis a felekezeti közötti kapcsolatok mellett ismertté vált a vallásközi is, pontosabban a keresztény-zsidó vagy helyesebben a zsidó-keresztény párbeszéd. Azóta vannak ennek jeles és értő művelői is, de a vallási vezetők szintjén is – kivételekkel – egyrészt nem értenek a kérdéskörhöz, másrészt egyensúlyoznak a napi politikai és saját vallási szférájuk különböző vonulatai között. A külvilágban felerősödött a vallásközi párbeszéd keresztény részről a zsidóság és Izrael felé, és belépett nagy súllyal az iszlám világ is. Jelenleg a bőség zavara is fennáll a vallásközi dialógusban, odafigyelve lehet követni az eseményeket.

Május 20-án az Országos Rabbiképző-Zsidó Egyetem példaértékű kezdeményezéssel, jeles előadókkal konferenciát rendezett *Zsidó-Keresztény Vallásközi Konferencia* címmel. Az résztvevők kiválasztásánál szempont volt, hogy az előadók a kérdéskör érdemes, a témában publikáló kutatói legyenek. Vajda Károly az OR-ZsE rektora nyitotta meg a szimpoziumot, utalva annak aktuális fontosságára, diszciplínánk szükséges voltára. Az OR-ZsE tudatosan ad helyet ennek az online konferenciának, hogy meghallgatásra kerüljenek régi és újabb kérdéskörök. A konferencia moderátora, Szécsi József, egyben a Keresztény-Zsidó Társaság főtákosára rámutatott arra, hogy korunk egyik biztonságpolitikai kockázata lett a világnézetek, így a vallások együttélése. Polisban, városban, államban élünk. Minden lépésünknek elvi, etikai, politikai következményei vannak nemcsak helyi, de globális értelemben is.

Az első előadó Jutta Hausmann professzor volt, korábban az Evangélikus Hittudományi Egyetem tanszékvezetője, jelenleg az OR-ZsE doktori iskolájának vezetője.

Előadásának *Tanakh – Héber Biblia – Ószövetség: ugyanaz a könyv?* címet adta. Hangsúlyozta, hogy az Újszövetséget nem lehet az Ószövetség fölé emelni, mert egyenrangúak! Kitért az Újszövetség egyes részeinek zsidóellenes értelmezésére. Beszélt a bibliai szövegek fundamentalista felhasználásáról, a szó szerinti magyarázatokról, ókori szövegek téves jelenkori alkalmazásáról.

Dobos Károly Dániel az OR-ZsE és a Pázmány Péter Katolikus Egyetem tanára rögtön egy alapkérdésre utalt: dialógusról vagy csak monológrol beszélhetünk? Felvázolta azt az utat, amelyet a katolikus egyház legfelsőbb vezetése, így a pápa megtett a párbeszéd felé. VI. Pál szentföldi útja mérföldkő volt. Amolyan villámlátogatásnak is nevezhető, hangsúlyozottan lekipásztori út, a *Nostra aetate* vatikáni zsinati dokumentum megelőlegezése. Volt, ahol egy galambot engedett el a kezéből, és volt, ahová nem ment el, mégpedig a Jad Vasembe, a soá áldozatainak emlékhelyére.

Gábor György, az OR-ZsE professzora a zsidó-keresztény párbeszéd kiváló kutatója felidézte az évszázadok Rómájának „párbeszédét”: vagyis azt, hogy az egykori Rómában a pápai díszmenet a Cancellaria és a Colosseum közötti útszakaszon csak érintette a gettó legszélét, leginkább kényszerből, hisz erre vezetett az út, ám a gettó mellett elhaladva pompás lehetőség nyílt a zsidó vezetők hódoltatására. A pápa sohasem tért be a gettóba, amely fizikai elkülönítettségével is a *societas Christiana*-ból való kirekesztettségének jelét hordozta, mintha ezt a területet még jelképesen sem lett volna érdemes és méltó elfoglalni. Hosszú volt az út addig, amíg II. János Pál nyilvánosan elítélte az egyház történelmi bűneit és az egyház nevében bocsánatot kért. Eljutottunk oda, hogy a zsidók a keresztények idősebb testvérei.

Nagypál Szabolcs, a Matthias Corvinus Collegium iskolavezetője utalt arra, hogy korábban már megjelentek magyar nyelven is a jelentősebb keresztény-zsidó párbeszéd-dokumentumok és nemsokára terveznek egy szélesebb körű gyűjteményt kiadni. Előadásában néhány európai püspöki konferencia megnyilatkozását elemezte a zsidó-keresztény párbeszéd témakörében. Teológiai téren kitért a szövetség bibliai fogalomkörére, érintette a situf és sirk világot,¹ így a monoteizmus zsidó-keresztény-izslám megközelítési nehézségeire is rávilágított.

Török Csaba katolikus teológus, egyetemi tanár, a Katolikus Püspöki Kar média-referense utalt a közelmúlt pápai megnyilatkozásaira, útjaira, azoknak vallásközi jellegére. Előadásának címe ez volt: *Fratelli tutti – a vallásközi párbeszéd és a testvériség kapcsolata*. Hangsúlyozta, hogy a zsidóságnak és a kereszténységnek közösek a gyökerei, így a hit okán egy keresztény nem lehet antiszemita. A zsidóság nem egy idegen vallás, a keresztényeknek meg kell térniük, és igenis lehet másokkal együtt hinni is. Kifejtette, hogy a párbeszédre a világban jelenlévő terrorizmus ellenére is szükség van. Fontosak az izslám felé a kapcsolódási pontok, így a kairói és az iraki látogatások.

¹ A situf (héber), illetve sirk (arab) teológiai fogalom zsidó és izslám részen is a keresztény Szentháromság-tan elfogadhatatlanságát jelenti.

Czopf Tamás katolikus teológus, a müncheni Ludwig-Maximilians-Universität tanára *A te népen az én népem (Rut 1,16) – Gondolatok egy bibliai fogalom teológiai tartalmához* címmel tematikusan elemezte az *Ám Ádonáj* – Isten népe kérdéskörét. Egyértelművé tette, hogy a zsidóság nép a szónak nemzet értelmében is. Korunkban pedig az egyház mintegy fél évszázada próbál visszatérni a zsidó néphez.

Görföl Tibor, a Pécsi Tudományegyetem docense *Izrael a Római levélben* címmel értekezett. Elemezte a II. Vatikáni Zsinat üzeneteit, és kitért a 2015-ös szentszéki állásfoglalásra is, melyben az egyház központi tanítóhivatalának útmutatása szerint egy zsidó akkor is üdvözülhet, ha nem tudja elfogadni messiásának Jézust; valamint azt is tárgyalta, hogy a katolikus egyház a továbbiakban nem gyakorol intézményes missziót a zsidóság felé. Újabban felvetett kérdéseket is elemzett: keresztény szemmel lehet-e a zsidó szertartásoknak életadó erejük, kik a héber katolikusok, vagy ha a zsidó néppel nem szűnt meg Isten szövetsége, akkor lehet-e újjáépíteni a jeruzsálemi Szentélyt?

Tatai István református lelkész, a Püskösi Teológiai Főiskola tanára előadásában elmondta, hogy Izraellel és a zsidósággal kapcsolatban gyakran ellentétes vélemények fogalmazódnak meg a keresztyén szószékeken és az egyházi megnyilvánulásokban. Némelyik hang antiszemita, másik inkább filozemita jellegű. Hangsúlyozta, hogy ha a gyökér szent, akkor az ágak is azok, vagyis Izrael ma is szent nép. Isten sem a szövetséget, sem ígéreteit nem vonta vissza.

Hidvégi Máté professzor, az OR-ZsE tanára a zsidó-keresztény párbeszéd hagyományának egyik fejezetéből, a „vallásközi barátságok” történetéből mutatott be egy művelődéstörténetileg jelentős és ugyanakkor meglehetősen szép példát: Löw Immanuel (1854–1944) szegedi főrabbi és a katolikus Móra Ferenc (1879–1934) barátságát. Az előadó a két szellemi óriás azonos kötődései (szülőföld, táj, Szeged városa, nyelvészet, botanika) és Tömörkény Istvánhoz fűződő kölcsönös barátságuk ismertetése után irodalmi példákon mutatta meg e két ember egymásra találását. Móra és Löw nyilvánosan több alkalommal írtak egymásról, és fennmaradt levelezésük egy része is. Az előadó bemutatta, hogy e szövegek a magyar kultúra kincsei közé tartoznak, és nemcsak szerzőik intellektuális rokonságát, de egymás iránti feltétel nélküli szolidaritását és szeretetét is bizonyítják.

Hrotkó Larisza kultúratörténész, vallástudós *Az arab metrumról és a középkori zsidó költészetről Goldziher Ignác és Bródy Henrik Chaim nyomán* címmel tartott kiváló, forrásértékű előadást. Goldziher Ignác szellemi hagyatéka ma is az iszlám legféltettebb kincsei közé tartozik. Az előadás szerény kapcsolódási pont volt a zsidó-keresztény-iszlám kapcsolatok világa felé, melyet most csak érintettünk.

A befejező előadás gondolatai Szécsi Józseftől *A vallásközi párbeszéd problémavilága* címmel hangoztak el. Magának az előadásnak befejező szakasza a másik ember meggyőződésének tiszteletét elemezte – eszerint a másik ember meggyőződését tisztelni és megérteni kell, ennek egyik útja pedig a vallásközi párbeszéd. Nem alapvető emberi jog a másik gyalázása. Mindenki elvárja, hogy őt tiszteljék,

a keresztények, a zsidók, a muszlimok, a buddhisták, a távol-keleti vallások, a nem hívók vagy meggyőződésüket saját utakon gyakorlók. Egy ún. demokratikus államban pedig engedélyezni, sőt támogatni a vallási szimbólumok gyalázását abszurdum.

Az OR-ZsE zsidó-keresztény vallásközi konferenciája szerény, de ütőképes kezdet volt a rendszeres találkozóknak, kutatók későbbi párbeszédéhez. A konferencia igazi értéke talán az volt, hogy zsidó és keresztény részről összejöttek a témakör elkötelezettjei, ha a pandémia miatt még nem is személyes közelségben, de egymást látva és hallva, jelentős számú online hallgatósággal!